

LGfL

Somali translation of the Department for Education's 'Keeping Children Safe in education'

Statutory guidance for schools and colleges
Part one: Information for all school and college staff September 2020

Turjumaada Af-Soomaaliga ee Waaxda Waxbarashadu ku samaysay dukumiintiga 'Dhawrista badqabka varrruurta waxbarashada ku jirta'

Tusmada sharciga ah ee dugsiyada iyo kuleejyada Qaybta
Koobaad: Macluumaadka dhamaan shaqaalaha dugsiya iyo
kuleejka Sebteembar 2020

This publication is translated from the Department for Education document 'Keeping Children Safe in Education' available from gov.uk which is licensed under the terms of the Open Government Licence v3.0.

This translation was carried out by a professional linguist with secondary proofing. However, the original English version should be treated as the official source of statutory school staff duties.

Please note that Annex A, which must also be read by all staff who work directly with children, is not included in this translation.

Qaybta Koobaad: Macluumaadka ilaalinta ee dhamaan shaqaalaha

Waxa ay tahay in shaqaalaha dugsiga iyo kuleejku ay ogaadaan ayna sameeyaan

Hanaan diirada saaraaya caruurta iyo wada shaqaynta si loo ilaaliyo nabad galyadooda

1. Dugsiyada iyo kuleejyada iyo shaqaalahoodu waxay qayb muhiim ah kayihiin hanaanka balaaran ee ilaalinta badqabka caruurta. Hanaankan waxaa lagu qeexay tasmada sharciga ah [Working Together to Safeguard Children \(Kawada shaqaynta Ilaalinta Caruurta\)](#).
2. Ilaalinta iyo hormarinta fbadqabka caruurta ayaa ah masuuliyad **qof kasta** saaran. **Qofkasta** oo lajooga caruurta iyo qoysaskooda wuxuu leeyahay door uu ciyaaro. Si aan ubuuxino masuuliyada nasaaran si waxtar leh, dhamaan dhinacyada ay qusayso waa inay hanaankooda kadhigaan mid diirada saaraaya caruurta. Tani waxay kadhigan tahay inay kafakaraan, markasta, waxa ay tahay **maslaxada ugu fiican** ee ilmaha.
3. Majiro adeeg sameeya kaliya oo haysan kara sawirka baahiyaha buuxa ee ilmaha iyo xaaladaha uu kujiro. Hadii caruurta iyo qoysasku helayaan caawimaada saxda ah xiliga saxda ah, qof kasta oo lakulma ayaga wuxuu door kuleeyahay aqoonsiga walaacyada ay qabaan, uu lawadaago macluumaad uuna qaado talaabo degdeg ah.
4. Ilaalinta iyo hormarinta faya dhawrka caruurta waxaa lagu qeexaa marka aga fiirsho ujeedooyinka tasmadaan:
 - in laga difaaco caruurta dhibaato lagula kaco;
 - in laga hortago in caafimaadka dhimirka iyo kan jireed ee carruurta ama kobaca ilmaha dhaawac gaaro;
 - Xaqiijinta in caruurta ay ku koraan xaalado waafaqsan bixinta daryeel badqab iyo waxtar leh; iyo
 - qaadista talaabo si loogu sahlo in dhamaan caruurta helaan natiijooyinka ugu fiican.
5. Caruurta waxaa kujira qofkasta oo kayar da'da 18 sano.

Doorka shaqaalaha dugsiga iyo kuleejka

6. Shaaalaha dugsiga iyo kuleejku si gaar ah ayay muhiim uyihiin maadaama ay leeyihiin awood ay ku aqoonsadaan walaaca ilmaha xili hore, ay siin karaan caruurta caawimaad, ayna kahortagi karaan in walaaca ay caruurta qabaan kasii daro.
7. **Dhamaan** shaqaalaha waxaa saaran masuuliyad ah inay siiyaan caruurta goob amaan ah oo ay wax kubartaan.

8. **Dhamaan** shaqaaluhu waa inay diyaar u ahaadaan aqoonsiga caruurta kafaal'adaysan karaan caawimaad hore.¹ Caawimaad hore waxaa looga jeedaa in taageero lasiiyo ilmaha isla marka dhibaataadu timaado xili kasta oo kamid ah nolosha ilmaha, lagasoo bilaabo sanadaha ay saqiirka yihiin ilaa markay gaaraan dhawr iyo toban jiro.

9. **Xubin kasta oo kamid ah shaqaalaha** oo walaac kaqaba badqabka ilmaha waa inuu raacaan hanaanka wargalinta ee kuqoran farqadaha 41-53. Shaqaaluhu waa inuu diyaar u ahaadaa kataageerista shaqaalaha arimaha bulshada iyo wakaaladaha kale iyaga raacaaya wargalinkasta.

10. Dugsi kasta iyo kuleej kasta waa inuu lahaadaa hogaan wax badbaadinaaya kaasoo siinaaya taageero shaqaalaha si ay uqabsadaan waajibaadkooda ilaalinta caruurta kuwaasoo sidoo kale si dhaw ula shaqaynaaya adeegyada kale sida daryeelka bulshada ee caruurta.

11. Hogaanka badbaadinta ee shaqada loo magacaabay (iyo cid kasta oo kuxigeeno u ah) waxay ubadan yihiin inay haystaan sawirka dhamaystiran ee ilaalinta ilmaha uuna noqdo hogaanku qofka ugu haboon ee katalo bixinaaya jawaabta laga bixinaayo walaacyada dhanka amaanka.

12. Heerka udagsan Macalinka ee 2012 ayaa dhigaaya in macalimiinta (kuwaasoo ay kujiraan hogaanka macalimiinta) laga rabo inay ilaaliyaan faya dhawrka caruurta ayna joogteeyaan kalsoonida dad waynuhu kuqabaan xirfada macalinimada taasoo qayb ka ah waajibaadkooda xirfadeed.²

Waxa ay shaqaalaha dugsiga iyo kuleejku ubaahan yihiin inay ogaadaan

13. **Dhamaan** shaqaaluhu waa inay ogaadaan hanaanada kajira dugsiyadooda ama kuleejkooda kuwaasoo taageeraaya ilaalinta ilmaha waana in hanaanadaan loo sharaxaa macalimiinta ayadoo lagu daraayo hanaanka shaqo barista macalimiinta. Waa inay hanaanka kujiraan:

- xeerka difaaca caruurta;
- xeerka habdhaqanka;³
- xeerka habdhaqanka shaqaalaha (kaasoo mararka qaar loo yaqaano xeerka anshaxa);
- jawaabta sugista amaanka caruurta waxbarashada kamaqan; iyo
- doorka hogaamiyaha loo magacaabay ilaalinta amaanka (ayna kujiraan aqoonsiga hogaanka loo magacaabay ilaalinta caruurta iyo cid kasta oo kuxigeeno u ah).

Koobiyada xeerarka iyo koobiga Qaybta koobaad ee dukumiintigaan waa in lasiiyaa shaqaalaha marka shaqada latusaayo.

¹ Macluumaad faahfaahsan oo kusaabsan caafimaada hore waxaad kaheli kartaa Cutubka 1 ee [Working Together to Safeguard Children \(Kawada shaqaynta ilaalinta Caruurta\)](#).

² [Teachers' Standards \(Heerarka Udagsan Macalinku\)](#) waxay qabanayaan: dadka lababarayo ee baranaaya QTS; dhamaan macalimiinta dhamaysanaaya mudadooda sharciga ah ee barashada goobta shaqada (macalimiinta dhawaan bartay xirfada [NQTs]); macalimiinta dhiga dugsiyada dawlada, ayna kujiraan dugsiyada sida gaarka ah loo maamulo, kuwaasoo ay qabanayaan Sharciyada Waxbarashada (Qiimaynta Macalimiinta Dugsiga) (England) 2012.

³ Dhamaan dugsiyada waxaa laga doonayaa inay lahaadaan xeerka habdhaqanka (macluumaadka oo faahfaahsan ayaa kahelaysa [here \(halkaan\)](#)). Hadii kuleej uu ubaahdo inuu dagsato xeerka habdhaqanka waa in loosheegaa shaqaalaha sida kor kuqeeqan.

14. **Dhamaan** shaqalaha waa in lasiyaa tababarka ilaalinta iyo difaaca caruurta oo sax ah kaasoo si joogto ah loo cusboonaysiiyo. Waxaa intaa sii dheer, dhamaan shaqaalaha waa in lasiiyaa macluumaadka soo kordha ee laxariira ilaalinta iyo difaaca caruurta (tusaale ahaan, in loogu diro iimeelka, lagu siiyo tilmaamaha oonleenka ah iyo kulanada shaqaalaha), sida loo baahdo, iyo uu yaraan halmar sanadkii, si ay uhelaan xirfado iyo aqoon kuhaboon ilaalinta badqabka caruurta si wax ku ool ah.

15. **Dhamaan** shaqaaluhu waa inay kawarqabaan hanaankooda maxaliga ah e caawimaada⁴ xiliga hore ayna fahmaan doora ay kuleeyihiin arintaas.

16. **Dhamaan** shaqaaluhu waa inay ogyihiin hanaanka loo sameeyo wargalinada lasiinaayo daryeelka arimaha bulshada ee caruurta iyo qiimaynada waajibka ah ee Sharciga Caruurta 1989, gaar ahaana farqadiisa 17(caruurta baahida qaba) iyo farqadiisa 47 (ilmo la ildaran, ama ay ubadan tahay inuu ladhibaatoonaayo, khatar wayn oo kudhacday) taasoo mari karta hanaanka wargalinta, ayna lasocoto doora ay filayaan inay kaciyaaraan qiimaynada noocaas ah.⁵

17. **Dhamaan** shaqaaluhu waa inay ogyihiin waxa ay samaynayaan hadii iloo uu usheego in xadgudub ama daycaad loo gaystay. Shaqaaluhu waa inay yaqaanaan sida ay umaaraynayaan sharciga ilaalinta heerka qarsoodinimada macluumaadka ee saxda ah. Tani waxay kadhigan tahay in arinta ogaysiiyaan kaliya shaqsiyaadka ubaahan inay ogaadaan, sida hogaanka uxilsaaran badqabka caruurta (ama kuxigeenka) iyo daryeelka arimaha bulshada ee caruurta. Shaqaaluhu waa inaysan marna ilmaha ubalan qaadin inaysan cidna usheegi doonin warbixintiisa xadgudubka, maadaama aysan arintaani ugu danbayn noqon doonin maslaxada ugu haboon ee ilmaha.

Waxa ay tahay in shaqaalaha dugsiga iyo kuleejku ay raadiyaan

Caawimaad hore

18. Ilmo kasta ayaa kafaaliidi kara caawimaad hore, laakiin dhamaan shaqaalaha dugsiga iyo kuleejku waa inay si gaar ah uga feejignaadaan baahida imaan karta ee laxariirta in caawimaad hore lasiiyo ilmaha:

- naafada ah qabana baahiyo dheeraad ah oo gaar ah;
- kaasoo qaba baahiyo dhanka waxbarashada gaarka ah (ayadoon laga fiirin inuu leeyahay Waxbarasho sharciga kuqeeqan, Caymis Daryeel ama Caafimaad;
- ilmo ah daryeele da'yar;
- leh astaamo muujinaaya in uu dhexda uga jiro habdhaqan kabaxsan arimaha bulshada ama danbi, ayna kujiraan kamid ahaanshaha koox burcad ah iyo urur ay leeyihiin kooxo danbiyo abaabulan fuliya;
- uu yahay mid si joogto ah umaqan/umaqnaada xiliyada laga rabo goobta daryeelka ama guriga;
- uu halis ugu jiro adoonsiga casriga ah, tahriibin dad ama kafaalidaysiga;
- halis ugu jira in fikir khaldan lagu shubo ama maskaxda laga xado;
- uu kujiro xaalad dhanka qoyska ah oo caqabado kuhor gudbaysa ilmaha, sida adeegsiga daroogada ama khamriga, arimaha caafimaadka dhimirka ee qof wayn iyo xadgudubka kadhaca qoyska;
- uu yahay ilmo daroogo caba ama khamriga caba qudhiisu;
- kaasoo ah mid kusoo laabtay gurigooda kana yihiin xarunta daryeelka; iyo
- uu yahay ilmo si gaar ah qof uu u korsaday.

⁴ Macluumaad faahfaahsan oo kusaabsan caafimaada hore waxaad kaheli kartaa Cutubka 1 ee [Working Together to Safeguard Children \(Kawada shaqaynta Ilaalinta Caruurta\)](#).

⁵ Macluumaad dheeri ah oo kusaabsan qiimaynada waajibka ah ayaa kuqoran farqada 48. Macluumaad faahfaahsan oo kusaabsan qiimaynada waajibka waxaad kaheli kartaa Cutubka 1 ee [Working Together to Safeguard Children \(Kawada shaqaynta Ilaalinta Caruurta\)](#).

Xadgudubka iyo dayacaada

19. Inaad ogaato waxa aad raadinayso waxay muhiim utahay aqoonsiga xili hore ee xadgudubka iyo dayacaada. **Dhamaan** shaqaaluhu waa inay ogaadaan astaamaha muujinaaya xadgudubka iyo dayacaada si ay awood ugu yeeshaan aqoonsiga kiisaska caruurta laga yaabo inay ubaahan yihiin caawimaad ama difaac. Hadii aan shaqaaluhu hubin, waa inay **markasta** waydiiyaan hogaamiyaha uxilsaaran ilaalinta caruurta (ama kuxigeenkiisa).

20. **Dhamaan** shaqaalaha dugsiga iyo kuleejku waa inay ogaadaan in arimaha xadgudubka, dayacaada iyo ilaalinta ilmuhu ay yihiin dhacdooyin dhif ah oo kaligood mar dhaca kuwaasoo lagu koobi karo hal qeexitaan ama calaamad. Inta badan, arimo badan ayaa midba midka kale abuurayaa.

21. Shaqaalaha oo dhan waa inay ogaadaan dhacdooyinka iyo/ama habdhaqanada ilmaha laga ilaalinaayo ayaa laxariiri kara arimo kabaxsan dugsiga ama kuleejka iyo/ama waxay kadhax dhici karaan caruurta oo jooga meel kabaxsan goobahaan. **Dhammaan** shaqaalaha, laakiin si gaar ah hogaanka u xilsaaran badbaadada (iyo ku xigeenadooda) waa inay ka fiirsadaan in carruurta khatar ugu jiraan xadgudub ama ka faa'iidayso lagu sameeyo intay ku jiraan xaaladaha ka baxsan qoysaskooda. Dhibaatooyinka dheeraadka ah ee qoyska ayaa leh qaabab kaladuwan carruurta ayaana khatar u geli kara dhibaatooyin badan ayna ku jiraan (laakiin aan ku koobnayn) ka faa'iidayso dhanka galmada ah, u adeegsiga fal danbiyeed, iyo rabshada dhalinta oo aad u xun.

Astaamaha muujinaaya xadgudubka iyo dayacaada

22. **Xadgudubka:** waa nooc kamid ah si xun ula dhaqanka ilmaha. Qof ayaa kuxadgudbi kara ilmo ama dayici kara asagoo usababaaya khatar ilmaha kudhacda ama kufashilmaaya talaabadii uu uga difaaci lahaa khatarta. Caruurta waxaa xad gudub loogu gaysan karaa qoys ama xarun waxbarasho ama xarun bulsho waxaana kuxad gudbi kara dadka ilmuhu yaqaanaan ama, marar dhif ah, dad kale. Xad gudubka ayaa kadhici kara gabi ahaanba khadka oonleenka, ama farsamada casriga ah ayaa loo adeegsan karaa fududaynta xad gudub aan oonleen ahayn. Caruurta waxaa ku xadgudbi kara qof wayn ama dad waawayn ama ilmo kale ama caruur kale.

23. **Xad gudubka jirka ah:** waa nooc kamid ah xad gudubka kaasoo ay kujiri karaan nabar kudhufasho, hantaaturayn, tuuris, sumayn, gubid ama wax kulul uridis, biyo kuquusin, naqas kudhajin ama hadii kale dhibaato loo gaysto jirka ilmaha. Dhibaataaynta jirka ayaa sidoo kale imaan karta marka waalid ama qof daryeele ah uu buunbuuniyo, ama si kas ah ugu rido, xanun ilmaha.

24. **Xad gudubka dareenka:** niyad kadilka ilmaha ee joogtada ah sida in lagu abuurto saamayno daran oo xun kobaca dareen ee ilmaha. Waxaa kujiri kara in ilmaha loogu celceliyo inuu uahay mid nacas ah ama aan cidna jeclayn, aan wax kutoornayn, ama kaliya ay qiimo uleeyihiin sabab laxariirta inay baahida qofkale buuxshaan. Waxaa kujiri kara inaan ilmaha lasiin fursado uu ku sheego waxa uu dareemaayo, in si gardaro ah looga xiro hadalka ama 'lagu shactiraysto' waxa uu sheego ama sida uu uhadlo. Waxaa kujiri kara in himilooyin aan kuhaboonayn da'da ama heerka kobaca ee ilmaha kuwaasoo lagu tartarsiiyo caruurta. Waxaa kuwaan kamid noqon kara isdhexgal uusan ilmuhu gaarin marka laga fiirsho awoodiisa kobac iyo sidoo kale difaac xad dhaaf ah iyo in laxakameeyo waxyaabaha ay daawan karaan iyo waxbarashadooda, ama il ilmaha laga hor istaago kaqaybgalka isdhexgalada caadiga ah ee bulshada. Waxaa kujiri kara araga ama maqalka sida xun ee loola dhaqmay ilmo kale. Waxay noqon kartaa xoog usheegasho daran (ayna kujirto hanjabaada laysku mariyo internetka) taasoo kenaysa in carruurta si joogto ah udareemaan cabsi ama inay halis kujiraan, ama in lasasabto ama lakhiyaano

caruurta. Qaar kamid ah heerka xad gudubka dareenka ayaa laxariira dhamaan noocyada si xun ula dhaqanka xaruurta, inkastoo ay kaligeed dhici karto.

25. Xad gudub dhanka galmada ah: wuxuu laxariiraa kuqasbida ama kucadaadinta ilmo ama qof da'yar inuu qayb kanoqdo falal galmo ah, ayadoon laga fiirin inay kujirto xaalad sare oo rabshad ah, ayadoon laga eegayn in ilmuhu ogyahay waxa dhacaaya. Falalka waxaa kujiri kara taabasho jireed, ayna kujirto weerar laxariira in ilmaha wax lagasho (tusaale ahaan kufsi ama galmada afka) ama falalka aan ahayn wax galinta sida siigaysiga, shuinta, istiiiminta iyo taabashada dusha laga taabto asagoo dhar qaba. Waxaa sidoo kale kujira falalka aan taabashada lahayn, sida in ilmaha laga qaybgaliyo fiirsashada, ama soosaarista, sawirku galmo ah, daawashada muuqaalada galmada, kudhiiri galinta caruurta inay udhaqmaan qaab galmo ahaan khaldan, ama udiyaarinta ilmaha si aad xad gudub ugu samayso. Xad gudubka galmada ayaa kadhici kara khadka oonleenka, farsamada casriga ah ayaana loo adeegsan karaa fududaynta xad gudub aan oonleen ahayn. Xad gudubka galmadu maaha mid ay kaliya sameeyaan rag waawayn. Haweenka ayaa sidoo kale gali kara xad gudub galmo, si lamid ah sida ay usamayn karaan caruurta kale. Xad gudubka galmada ee caruurta oo ay kusameeyaan caruurta kale waa arin dhanka badbaadada ah oo gaar ah oo kajirta waxbarashada (fiiri farqada 29).

26. **Dayacaada:** waa fashilka joogtada ah ee ku aadan buuxinta baahiyaha aasaasiga ah ee jireed iyo/ama maskaxeed ee caruurta, taasoo ay ubadan tahay inay abuurto naafo ba'an oo gaarta caafimaadka ama kobaca ilmaha. Dyaca ayaa dhici kara intay hooyadu uurka leedahay, tusaale ahaan, sabab laxariirta in hooyadu cabi jirtay waxyaabaha maandooriyaasha ah. Marka ilmuhu dhasho, dayacaada ayaa noqon karta mid katimid waalid ama daryeele kufashilma inuu: uu siiyo ilmaha cunto kufilan, dhar iyo hooy (ayna kujiraan in ilmaha laga saaro guriga ama la iskaxooro); inuu kadifaaco ilmaha dhibaataada ama khatarta jireed iyo mida dareenka; inuu xaqiijiyo kawarqabid kufilan (ayna kujirto adeegsiga daryeelayaal aan ilmaha baahiyihiisa kufilnayn); ama inuu xaqiijiyo helitaanka daryeelka caafimaad ama daawada kuhaboon imaha. Waxaa sidoo kale kujiri kara dayacaada, ama inaan qofku kajawaabi karin, baahiyaha aasaasiga ah ee dareenka ilmaha.

Arimaha ilaalinta ilmaha

27. **Dhamaan** shaqaaluhu waa inay kwarqabaan arimaha ilaalinta kuwaasoo ilmaha galin kara halis ah in dhibaato gaarto. Habdhaqanada laxariira arimaha sida qaadashada daroogada, cabista khamriga, si ukas ah inay ugu maqnaadaan waxbarashada iyo fariimo qoraaleedka galada laxariira (sidoo kale loo yaqaano sawirida arimaha galmada ee dhalintu sameeyaan(ayaa caruurta galin kara khatar.

Ka faa'iidaysiga La xariira Galmada (CSE) iyo U adeegsiga Ilmaha Fal Danbiyeed (CCE)

28. Labada CSE iyo CCE waa qaabab xadgudub labadubana waxay dhacaan marka qof ama koox ka faa'iidaysato carruurta ayagoo adeegsanaaya isku dheeli tirnaan la'aanta awoodeed ee qasbida, maskaxda ka xadaaya ama khiyaamaaya ilmo si uu fal galmo ah ama danbi ah ula sameeyo. Inkastoo da'du tahay sababta ugu wayn, isku dheeli tirnaan la'aanta awoodeed ayaa sidoo kale ka imaan karta sababo kale ayna ku jiraan jinsiga, aqoonsiga galmada, awooda fahanka, awooda jireed, xaalada qofka, iyo helitaanka khayraadka dhaqaalaha ama kuwa kale. Mararka qaar, xadgudubka ayaa noqon kara wax looga badashay dhibanaha wax uu u baahan yahay ama doonaayo iyo/ama wuxuu noqon karaa faa'iido dhaqaale ama faa'iido kale (sida in qofka darajadiisa la kordhiyo) ee danbiilaha ama qofka xadgudubka fulinaaya. Xad gudubka waxaa gaysan kara shaqsiyaad ama kooxo, lab ama dhedig, carruur ama dad waawayn. Xad gudubka ayaa noqon kara mid halmar

dhaca ama mid taxane ah muddo, wuxuuna u dhaxayn karaa mid fursad gaad ah ilaa xadgudub balaaran oo la qorsheeyay. Waxaa ku jiri kara xoog iyo/ama qaababka lagu saleeyay qaababka soo jidashada ee aqbalaada waxaana la socon kara, ama aan la socon karin, rabshad ama hanjabaado rabshadeed.

Dhibanayaasha ayaa laga faa'iidayaan karaa xataa markay xaaladu u muuqato mid ogolaansho ku timid waxaana loo arkayaa mid ka faa'iidayasi ah oo sidoo kale lagu sameeyay jir ahaan iyo/ama mid ka dhacda oonleenka. Xog dheeraad ah oo ay ku jiraan qeexitaannada iyo cabirada la adeegsado ayaa ku jira Nuqulka A.

29. **Dhamaan** shaqaaluhu waa inay kawarqabaan in caruurta ku xadgudbi karaan caruurta kale (taasoo inta badan loogu yeero ilmo kuxad gudbaaya ilmo kale). Tan waxaa badanaa kujiri kara, laakiin kuma koobna:

- uxoog sheegashada (ayna kujirto in internteetka ay iskugu hanjabaan);
- xad gudubka jirka sida wax kudhufashada, laad kudhufashada, hantaaturaynta, qaniinyada, timo jiidka, ama hadii kale dhibaato jirka ah;
- radhada galmada,⁶ sida kufsiga, weerarka wax galinta ama weerarka galmo;
- dhibaataaynta dhanka galmada,⁷ sida fikradaha galmada laxariira, hadalka, kaftanada iyo dhibaataaynta galmada ee oonleenka la isku mariyo, taasoo noqon karta mid kaligeed dhacda ama qayb ka ah taxane balaaran oo xad gudub ah;
- qaadista sawiro aan loo fasixin,⁸ kuwaasoo ay caadiyan kujiraan in qofku sawir kaqaato hoosta maryaha qofka kale asagoon qofka laga qaaday sawirku kawarqabin, ujeedaduna tahay in la arko xubnaha taranka ee qofka ama baridiisa si markaas dareen galmo loogu adeegsado, ama qofka sawirka laga qaaday loogu ceebeeyo, looga nixiyo ama cabis loogu abuurto;
- fariimo qoraalka galmada (oo sidoo kale loo yaqaano sawirleeyda galmada ee dhalitu samayso); iyo
- kicinta/nooca iskudirka ee rabshada iyo diimeed.

30. **Dhamaan** shaqaaluhu waa inay sifiican uyaqaanaan xeerarka iyo habraacyada udagsan dugsiga iyo kuleejka ee laxariira xadgudubyada ay caruurta dhexdooda iskugaystaan.

Rabshad daran

31. Dhamaan shaqaaluhu waa inay yaqaanaan waxyaabaha keenaaya, kuwaasoo muujin kara in caruurta ay kujiraan nooc halis ah, ama ay qayb kayihiin fal danbiyeed rabshad ah oo daran. Waxaa falalkaan kujiri kara inay si siikordhaysa ugu googooyaan dugsiga, isbadal kudhaca saaxiibadooda ama xariirtada ay laleeyihiin dadka waawayn iyo kooxaha, hoos udhac wayn oo kudhaca dadaalkooda, astaamo muujinaaya inuu ilmuhu naftiisa dhibaataaynaayo ama isbadal wayn oo kudhaca faya qabkiisa, ama astaamo muujinaaya weerar ama dhaawacyo aan la' aqoon. Hadiyado aan lasharxi karin ama inay ilmuhu haystaan waxyaabo cusub ayaa sidoo kale muujin kara in caruurta ay xariir lasoo sameeyeen, ama ay qayb kayihiin, shaqsiyaad kamid ah ururada danbiyada kukaca ama koxo burcad ah.

32. Dhamaan shaqaaluhu waa inay kawarqabaan halisaha kadhalaan kara ayna fahmaan xeerarka udagsan si loo maareeyo arimahaan. Talo ku aadan dugsiyada iyo kuleejyada ayaa lagu bixiyaa [Xaafiiska Dhexe ee Preventing youth violence and gang involvement \(Kahortaga rabshada dhalinta iyo kaqayb noqoshadooda kooxaha burcada ah\)](#) tasmadeeda [Criminal exploitation of children and vulnerable adults: county lines \(Ku sasabashada caruurta iyo dadka waawayn ee nugul fal danbiyeed: laymanka lagasoo wacaayo degmada\)](#)⁹.

⁶ Wixii macluumaad dheeri ah oo laxariira rabshada galmada kafiiri Liiska A..

⁷ Wixii macluumaad dheeri ah oo laxariira dhibaataaynta galmada kafiiri nuqulka A.

⁸ Wixii macluumaad dheeri ah oo laxariira 'sawir qaadista sirta ah' kafiiri Nuqulka A.

⁹ Wixii macluumaad dheeri ah oo ku saabsan laymanka degmada kafiiri nuqulka A.

Gudniinta Gabdhaha

33. Inkastoo ay tahay in **dhamaan** shaqaaluhu kala hadlaan hogaanka uxilsaaran ilaalinta caruurta (ama kuxigeenkiisa) wixii kusaabsan walaacyada dhanka gudniinka gabdhaha (FGM), hadana waxaa **waajib sharci oo gaar ah kasaaran yahay macalimiinta**.¹⁰ Haddii macalin, asagoo kujira shaqada xirfadiisa, uu ogaado in talaabo dhanka FGM ka ah lagu sameeyay gabar kayar da'da 18 sano jir, macalinka waxaa **qasab ku ah** inuu arintaan kuwargaliyo booliiska. Kafiiri Liiska A wixii faahfaahin dheeraad ah.

Caafimaadka Dhimirka

34. Dhammaan shaqaaluhu waa inay ka warqabaan in dhibaatooyinka caafimaadka dhimirku ay, mararka qaar, noqon karaan calaamad muujinaysa in cunug uu la ildaran yahay ama khatar ugu jiro inuu la ildarnaado xadgudub, dayacaad ama ka faa'iidayso lagu sameeyay.

35. Kaliya shaqaalaha sida saxda ah loo tababaray ayay tahay inay isku dayaan baarida cilad dhanka caafimaadka dhimirka ah. Hase yeeshee shaqaaluhu, waxay fursad fiican u haystaan inay la socdaan carruurta maalin kasta ayna aqoonsadaan ilmaha dabeecadiisu muujinayso inuu waajahaayo cilad dhanka caafimaadka dhimirka ah ama khatar ugu jiro inuu cilad waajaho.

36. Haddii carruurta la ildaran yihiin xadgudub ama dayac, ama dhibaatooyin kale oo xun oo dhimirka kasoo gaaray carruurnimadood, arintaan waxay ku reebi kartaa saamayn ma harto ah carruurnimadooda oo dhan, markay kuray noqdaan iyo markay dad waawayn noqdaan. Waa muhiim in shaqaaluhu ka warqabaan sida waxyaabaha ay soo maraan carruurtaad, ay saamayn ugu leedahay caafimaadkooda dhimirka, habdhaqanka iyo waxbarashada.

37. Haddii shaqaaluhu walaac caafimaadka dhimirka ah ka qabaan cunug taasoo sidoo kale walaac dhanka badqabka ah, talaabo degdeg ah waa in la qaadaa, ayagoo raacaaya xeerkooda difaaca carruurta ayna la hadlaan hogaanka badbaadada ee ku shaqada leh ama ku xigeenkiisa.

38. Waaxdu waxay daabacday talo iyo tusaalayn ku aadan [Preventing and Tackling Bullying \(Kahortaga iyo Xakamaynta Xoog u sheegashada\)](#), iyo [Mental Health and Behaviour in Schools \(Caafimaadka Dhimirka iyo Habdhaganka gudaha Dugsiyada\)](#) (kaasoo sidoo kale caawin kara kuleejyada). Waxaa intaas dheer, Waaxda Caafimaadka Dadwaynaha ee England waxay soo saartay khayraad kala duwan oo lagu taageeraayo macalimiinta dugsiga sare si kor loogu qaado caafimaadka wanaagsan, faya qabka iyo adkaysiga carruurta ayna la socoto tusmo ku aadan [Promoting children and young people's emotional health and wellbeing \(Hormarinta caafimaadka dhimirka iyo faya qabka carruurta iyo dhalin yarada\)](#). Khayraadkeeda waxaa ku jira baraha bulshada, abuurista xariiro wanaagsan, sigaarka iyo khamriga. Ka fiiri [Rise Above \(Hormar Samee\)](#) lifaaqyo aad ka helayso dhammaan agabka iyo qorshayaasha casharka.

¹⁰ Sida kucad Farqada 5B(11) (a) ee Sharciga Gudniinka Gabdhaha 2003, "macalin" waxaa laga wadaa, marka laga fiirsho sharciga England, qof kujira farqada 141A(1) ee Sharciga Waxbarashada 2002 (shaqsiyaadka loo shaqaalaysiyay ama qaybta ka ah fulinta shaqada macalinimada oo ay wax kubaraan dugsiyada iyo xarumaha kale ee waxbarasho ee kuyaala England).

Macluumaad DHEERI AH IYO TAAGEERO

39. Talada waaxda [What to Do if You Are Worried a Child is Being Abused - Advice for Practitioners \(Waxa ay tahay Inaad samayso Hadii aad Walaac Kaqabto in Ilmo Lagu Xad gudbay - Talada Dadka ilmaha u adeegaya\)](#) ayaa kusiinaysa macluumaad dheeri ah oo kusaabsan fahanka iyo aqoonsiga xad gudubka iyo dayacaada. Tusaalayaasha waxyaabaha ay ubadan tahay inay muujiyaan xad gudub iyo dayacaad ayaa si kooban loogu sheegay dhamaan talada waxayna si gaar ah ucaawinayaan shaqaalaha dugsiga iyo kuleejka. Webseetka [NSPCC](#) ayaa sidoo kale kahelaysaa macluumaad dheeri ah oo muhiim ah oo laxariira xad gudubka iyo dayacaada iyo astaamaha aad raadinayso.

40. **Liiska A** waxaa kujira macluumaad dheeri ah oo muhiim ah kuna saabsan noocyada gaarka ah ee xad gudubka iyo arimaha laxariira amaanka ilmaha. Hogaamiyaasha dugsiga iyo kuleejka iyo shaqaalaha sida tooska ah ugu shaqeeya caruurta waa inay akhriyaan liiska.

Waxa ay samaynayaan shaqaalaha dugsiga iyo kuleejku haday walaacyo kaqabaan ilmo

41. Shaqaalaha u adeegaaya caruurta waxaa lagu boorinayaa inay diirada saaraan fikirka ah '**way kadhici kartaa halkaan**' marka arintu laxariirto amaanka ilmaha. Markay walaac kaqabaan badqabka ilmo, shaqaaluhu waa inay markasta qaadaan talaabada **ugu haboon** ee maslaxada ilmuhu kujirto.

42. Hadii shaqaaluhu wax walaaca kaqabaan badqabka ilmaha, waa inay talaabo degdeg ah kaqadaan. Kafiiri bogga 16 shaxda isku aadka ah taasoo sheegaysa hanaanka ay racayaan shaqaaluhu marka ay walaac kaqabaan ilmo.

43. Hadii shaqaaluhu walaac qabaan, waa inay raacaan xeerka difaaca ee ururkooda ayna arinta usheegaan hogaamiyaha loo xilsaaray badbaadada ilmaha (ama kuxigeenka).

44. Dookhyada ayaa intaas kadib noqon kara:

- maaraynta taageero kasta oo cunuga lasiinaayo si hoose ayadoo laraacaayo maamuuska hanaanada taageero bixinta ee dugsiga ama kuleejka;
- qiimaynta caawimaada hore;¹¹ ama
- wargalin loodiyo adeegyada sharciga ah,¹² tusaale ahaan marka ilmuhu baahi qabo, uu baahi kujiro ama la ildaran yahay ama ay ubadan tahay inuu ladhibaatoonaayo khatar kudhacday.

45. Hogaanka uxilsaaran ilaalinta ama kuxigeenkiisa ayaa laga rabaa inay markasta diyaar uyihiin kahadalka walaacyada dhanka amaanka. Hadii marka ay jiraan xaalado gaar ah, uusan hogaanka uxilsaaran ilaalinta (ama kuxigeenku) uusan joogin, arintaan maqnaanshihiisu waa inay daahin talaabo sax ah oo ay tahay in

¹¹ Macluumaad dheeri ah oo kusaabsan qiimaynta caawimaada hore, bixinta adeegyada caawimaada hore iyo helitaanka adeegyada ayaa kahelaysaa Cutubka 1 ee [Working Together to Safeguard Children \(Kawada shaqaynta Ilaalinta Caruurta\)](#).

¹² Cutubka 1 ee [Working Together to Safeguard Children \(Kawada shaqaynta Ilaalinta Caruurta\)](#) ayaa qeexaaya in iskaashatada qaybta ka ah ilaalinta caruurta ay daabacaan dukumiinti tilmaamo ah taasoo ay tahay inay kujiraan shuruudada, oo ay kujiraan heerka baahida, ee marka kiiska loo gudbinaayo dawlada deegaanka ee daryeelka arimaha bulshada ee caruurta si loosameeyo qiimaynta iyo adeegyada sharciga ah ee kucad farqadaha 17 iyo 47. Sarakiisha dawlada deegaanka, oo kaashanaaya iskaashatadooda, waa inay abuuraan ayna soo dhajiyaan maamus maxali ah oo lagu samaynaayo qiimaynta. Maamuuska maxaliga ah waa inuu dajiyaa nidaamyo qeexan oo ku aadan qaabka kiisaska loo maaraynayo marka ilmaha loosoo gudbiyo maamulka deegaanka ee daryeelka arimaha bulshada ee caruurta.

laqaado. Shaqaaluhu waa inay lahadlaan xubin katirsan kooxda hogaanka sare iyo/ama ay talo kadoontaan daryeelka arimaha bulshada ee caruurta ee maxaliga ah. Markay xaaladahaan yimaadaan, talaabo kasta oo laqaado waa in lala wadaagaa hogaanka uxilsaaran ilaalinta (ama kuxigeenka) sida ugu dhakhsaha badan ee macquulka ah.

46. Shaqaaluhu waa inay kafakar in xubin shaqalaaha kamid ah ama xirfadle kale uu qaado talaabo uuna lawadaago macluumaad muhiim u ah badbaadinta nolasha caruurta. Waa inay maskaxda si buuxda ugu hayaan in wadaagista macluumaad xili hore ay muhiim utahay aqoonsi waxgal ah, qiimayn iyo qoondaynta bixinta adeegga kuhaboon. [Information Sharing \(Wadaagista Macluumaadka\): Advice for Practitioners Providing Safeguarding Services to Children, Young People, Parents and Carers \(Talo lasiinaayo Dadka ilmaha gacanta kuhaya ee Ilmaha Siinaaya Adeegyada Badbaadinta, Dadka da'yarta ah, Waalidiinta iyo Daryeelayaasha\)](#) ayaa taageero siinaaya shaqaalaha ay qasabka kutahay inay go'aan kaqaataan cida ay macluumaadka lawadaagayaan. Taladaan waxaa kujira todobada xeer ee muhiimka u ah wadaagista macluumaadka iyo kabaaraan dagisyada ku aadan Sharciga Difaaca Macluumaadka 2018 iyo Xeerka Guud ee Difaaca Macluumaadka (GDPR). Hadii ay jiraan wax shaki ah oo ay kaqabaan la wadaagista macluumaadka cid kale, shaqaaluhu waa inay lahadlaan hogaanka u xilsaaran ilaalinta caruurta ama kuxigeenkiisa. Cabsiyada ku aadan faafinta **macluumaadku waa inaan loo ogolaan nay caqabad kunoqoto baahida looqabo kor uqaadista faya dhawrka ilmaha, iyo difaaca nabad galyada caruurta.**

Caawimaad hore

47. Hadii caawimaada hore ay tahay waxa haboon, hogaanka uxilsaaran ilaalinta (ama kuxigeenkiisa ayaa caadiyan hogaaminaaya laxariirida wakaaladaha kale iyo diyaarinta qiimayn ay wakaaladuhu isla sameeyaan sida kuhaboon. Shaqaalaha waxaa laga don karaa inay taageeraan shaqaalaha kale iyo xirfadlayaasha kale inta lagu jiro qiimaynta caawimaada hore, ayagoo mararka qaar noqon kara hogaanka qiimaynta. Xaalad kasta oo noocaas ah waa in lagu ilaaliyaa dib u eegis joogto ah iyo kabaaraan dagis lagu samaynaayo wargalinta lasiinaayo daryeelka arimaha bulshada ee caruurta si ay qiimayn ugu sameeyaan adeegyada sharciga ah, hadii xaalada cunugu aysan umuunqan mid kasoo raynaysa aa ay kaba siidaraysa.

Qiimaynada sharciga

48. **Marka ilmuhu dhibaatoonaayo, ama ay ubadan tahay inuu la ildaran yahay dhibaato loo gaystay, waa muhiim in lagu wargaliyo daryeelka arimaha bulshada ee caruurta (iyo hadii ay sidaas haboon tahay booliiska) sida ugu dhakhsaha badan.** Wargalinadu waa inay racaan hanaanka wargalinta ee maxaliga ah.

Caruurta baahida qaba

Ilmo baahi qaba waxaa lagu qeexay Sharciga Caruurta ee 1989 inuu yahay ilmo ay ubadan tahay inuusan kuguulaysan karin ama haysan karin heerka macquulka ah ee caafimaadka ama kobaca, ama caafimaadkiisa iyo kobaciisu ay ubadan tahay in si wayn ama si dheeri ah dhaawac usoo gaaro, hadaan lasiin adeegyada; ama ilmo naafo ah. Maamulka deegaanka waxaa laga doonayaa inay siiyaan adeegyada caruurta baahida qaba sababo laxariira ilaalinta badqabkooda iyo hormarinta faya dhawrkooda. Caruurta baahida qabta waxaa lagu qiimayn karaa si waafaqsan farqada 17 ee Sharciga Caruurta 1989.

Caruurta la ildaran ama ay ubadan tahay inay la ildarnaadaan dhibaato daran

Maamulka deegaanka, oo kaashanaaya ururada kale ee hawshaani qusayso, waxaa masuuliyad kasaaran tahay baaritaan kusameeyaan si waafaqsan farqada 47 ee

Sharciga Caruurta 1989 haday hayaan cadayn macquul ah oo ay uga shakiyaan in ilmo yar xaalad xun kujiro, ama laga yaabo inuu la dhibtonaayo, dhibaato wayn. Baaritaanada noocaas ah waxay usahlayaan inay go'aan kagaaraan inay tahay inay talaabo qaadaan iyo inkale si ay u ilaaliyaan badbqabka ilmaha ayna uhormariyaan faya dhawrka ilmaha waana inay hubiyaan in walaacyadu laxariira ilmo si xun loola dhaqmay, ayna kujiraan dhamaan noocyada xad gudubka iyo dayacaada, gudniinta gabdhaha ama rabshad nooc kale oo dadku uyaqaanaan ilaalinta sharaf, iyo hanjabaadaha qoyska ee dheeriga ah sida kushubida ilmaha fikir xun iyo uga faa'iidaysiga caruurta ujeedooyi galmo.

49. Qalabka oonleenka ah [Report Child Abuse to Your Local Council \(Usheeg Xad gudubka Ilmaha lagula Kaco Golaha Degaankaaga\)](#) ayaa kusiinaaya nambarka aad kala xariirayso waaxda daryeelka arimaha bulshada ee caruurta ee maxaliga ah.

Maxay tahay inay sameeyaan maamulka deegaanku?

50. Gudaha hal maalin marka lasoo gudbiyo wargalinta, shaqalaha arimaha bulshada ee aamulka maxaliga ah waa inuu xaqiijiyaa helitaanka wargalinta uuna go'aan kagaaraa talaabooyinka xigga ee laqaadaayo iyo nooca jawaabta ee loo baaha yahay in labaxsho. Tan waxaa kujirta kago'aan gaarista in:

- ilmuhu ubaahan yahay difaac degdeg ah iyo talaabo degdeg ah oo loo baahn yahay;
- in ilmuhu baahi qabo, ayna tahay in qiimayn lagu sameeyo si waafaqsan farqada 17 ee Sharciga Caruurta 1989;
- in ay jirto sabab macquul ah oo looga shakin karo in ilmuhu la ildaran yahay ama ay ubadan tahay inuu ladaalaa dhacaayo dhibaato wayn, iyo in baaritaano ay qasab tahay in lagu sameeyo cunuga lagu qiimeeyo si waafaqsan farqada 47 ee Sharciga Caruurta 1989;
- in wax adeegyo ah ay ubaahan yihiin ilmaha iyo qoysku iyo nooca adeegyada ay ubaahan yihiin;
- in qiimaynada dheeriga ah ee taqasuska leh loo baahan yahay si looga caawiyo maamulka deegaanka go'aaminta nooca talaabada dheeriga ah ee laqaadaayo; iyo
- in la arko ilmaha sida ugu dhakhsaha badan ee suuragalka ah hadii lagaaro go'aan ah in qiimayn dheeri ah loobaahan yahay.

51. Wargalinta waa in daba gal lagu sameeyaa hadii macluumaadkaan uu yahay mid biloow ah.

52. Hadii shaqaalaha arimaha bulshadu go'aamiyaan samaynta qiimaynta sharciga ah, waa in shaqaaluhu sameeyaan waxkasta ooy awoodaan si ay utaageeraan qiimayntaas (oo uu taageeraayo hogaanka uxilsaaran ilaalinta caruurta (ama kuxigeenkiisa) hadii loobaahdo).

53. Hadii, kadib wargalinta, xaalada ilmuhu aysan umuuqan mid kasoo raynaysa, wargalintu waa inay martaa habraacyada soosocda ee sii balaarinta qadiyada maxaliga ah si loo hubiyo in walaacyada laxaliyo lana, sida ugu muhiimsan, kor looqaado xaalada ilmaha.

Ilaalinta diiwanaka

54. Dhamaan walaacyada, doodaha iyo go'aanada lagaaro, iyo sababaha go'aanadaas loo cuskado, waa in ayagoo qoran diiwaanka lagashaa. Hadii ay walaacyo kaqabaan shuruudaha diiwaan haynta, shaqaaluhu waa inay arintaas kala hadlaan hogaanka uxilsaaran ilaalinta (ama kuxigeenkiisa).

Maxay arimahaan dhan muhiim uyihiin?

55. Waa muhiim in caruurta helaan caawimaada saxda ah xiliga kuhaboon si looga hortago halisaha loogana difaaco arimaha ugasii dari kara halisaha jira. Daraasad iyo baaritaano daran oo lagu sameeyay kiisaska ayaa si joogto ah umuujinaaya khataraha ka imaanaaya inaan laqaadin talaabo waxtar leh.¹³ Tusaalayaasha talaabooyinka daciifka ah waxaa kujira:

- kufashilmida talaabo kaqadista ama wargalinta astaamaha hore ee xad gudubka iyo dayacaada;
- diiwaan haynta daciifka ah;
- kufashilmida dhagaysiga fikradaha ilmuhu sheegayo;
- Kufashilmida dib uqiimaynta walaacyada marka aan xaalada jirta kasoo raynayn;
- inaan macluumaadka lala wadaagin haayadaha ay qusayso;
- in aad macluumaad ula wadaagto cida ay uqsayso si aad gaabis u ah; iyo
- inaad kucadaadin dadka umuqda inaysan qaadayn talaabadii loobaahnaa.

Waxa ay tahay in shaqalaha dugsiga iyo kuleejku ay sameeyaan haday walaacyo dhanka badqabka ah kaqabaan xubin kale oo shaqaalaha kamid ah oo khatar ama dhibaato ukeeni kara caruurta

56. Hadii shaqaaluhu walaacyo dhanka badqabka ah qabaan, ama eedaymo loosoo jeedsho xubin kale oo shaqalaha kamid ah (ayna kujiraan shaqaalaha iyo mutadawiciinta agabka) oo halis dhibaato ah ku abuuraaya caruurta, markaas:

- waa in arintaan lagu wargaliyaa madaxa dugsiga ama maamulaha;
- markay jiraan walaacyo/eedaymo laxariira madaxa macalimiinta ama maamulaha, waa in arintaan lagu wargaliyaa hogaanka maamulayaasha, hogaanka gudigga maamulka ama mulkiilaha dugsiga gaarka looleeyahay; iyo
- markay jiraan walaacyo/eedaymo kadhan ah hogaanka macalimiinta, ayadoo markaasna uu maamulaha dugsigu yahay mulkiilaha kaliya ee dugsiga gaarka looleeyahay, arintaan waa in lagu wargaliyaa hogaanka u xilsaaran ilaalinta si toos ah ee maamulka deegaanka.

Xog dheeri ah waxaa laga heli karaa Qaybta afraad ee tasmadaan.

Waxa ay tahay inay sameeyaan shaqaalaha dugsiga ama kuleejka haday walaacyo kaqabaan xeerarka ilaalinta caruurta ee kajira dugsiga ama kuleejka

57. Dhamaan shaqaalaha iyo mutadawiciintu waa inay dareemaan inay awoodaan sheegista walaacyada laxariira farsamo daciif ah ama aan badbaado lahayn iyo fashilo kadhalan kara hananaka ilaalinta caruurta ee dugsiga ama kuleejka, ayna ogaadaan in walaacyada noocaas ah looqaato kuwo halis ah ayna gaarsiiyaan madaxda sare ee kooxda.

¹³ Qiimaynta dib u eegisyada kiisaska daran ayaad kahelaysaa barta [gov.uk/government/publications/analysis-of-serious-case-reviews-2014-to-2017](https://www.gov.uk/government/publications/analysis-of-serious-case-reviews-2014-to-2017)

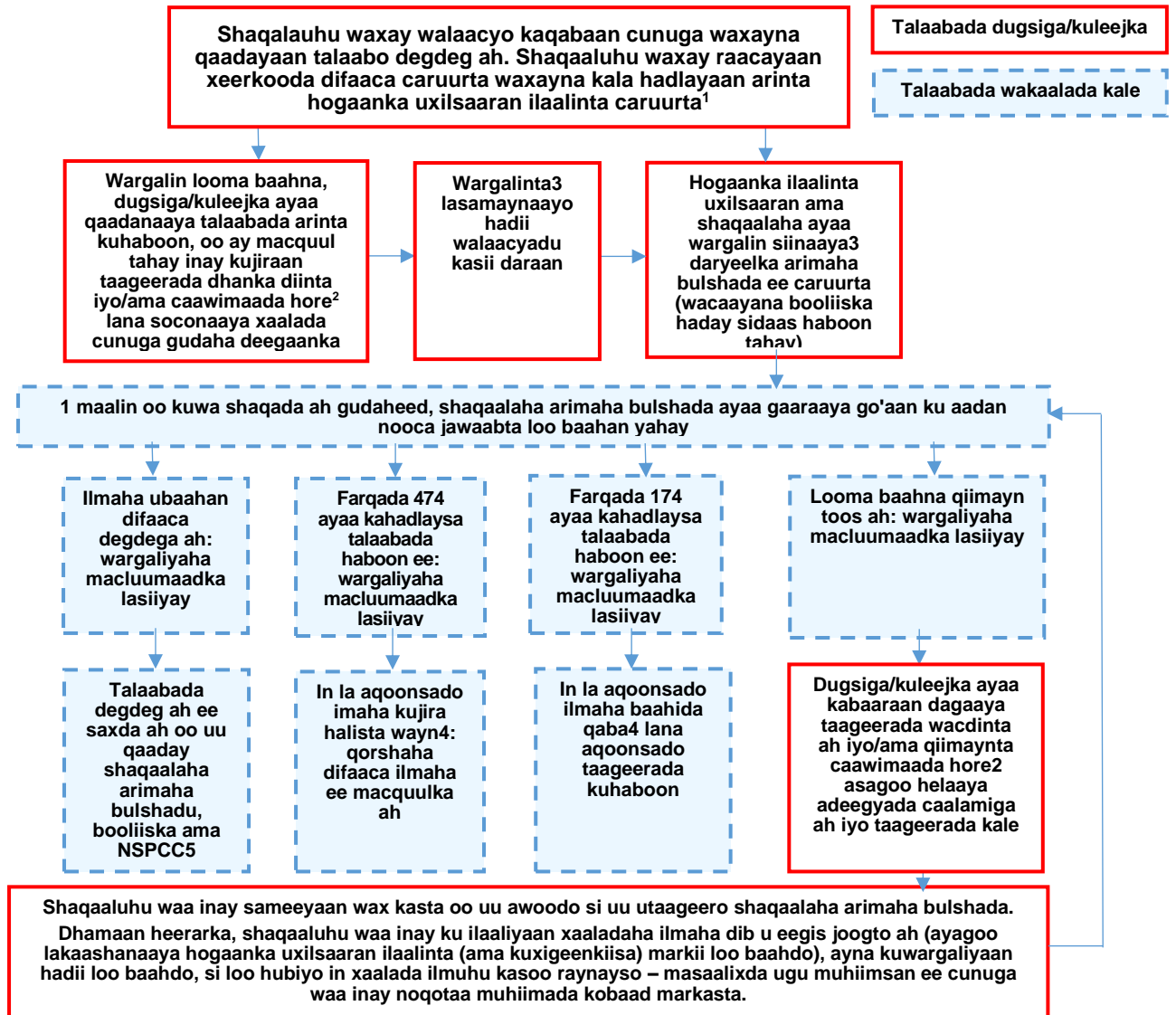
58. Habraacyo lagu qarxin karo walaacyada noocaas ah oo haboon waa in ladajiyaa si loogu sheego madaxda sare ee kooxda hogaanka dugsi ama kuleejka.

59. Marka xubin kamid ah shaqaaluhu uu daremo inuusan awoodin sheegista khatar ka imaanaysa qofka ay ushaqeeyaan, ama uu dareemaayo in walaacyadiisa rasmiga ah aan waxba laga qabanayn, marino kale oo ay arinta kusoo gudbin karaan ayaa u furnaan kara:

- Tilmaanta guud ee qarxinta walaaca ayaa laga heli karaa: [dvice on Whistleblowing \(Talada ku aadan Sheegista walaaca\)](#); iyo
- [NSPCC's what you can do to report abuse dedicated helpline \(Laynka loo asteeyay caawimaada ee NSPCC ee waxa aad samayn karto si aad usoo sheegto xad gudub\)](#) ayaad heli kartaa ayadoo ah qaab kale oo shaqaalaha aan u arag inay awoodaan inay walaacyada laxariira fashiilka ku aadan difaaca caruurta soo gudbin karaan gudaha xarunta ama walaacyada kaqaba qaabka walaac uu umaareeyo dugsigooda ama kuleejkoodu. Shaqaaluhu waxay wici karaan 0800 028 0285 – laynka ayaa la heli karaa laga bilaabo 8:00 AM ilaa 8:00 PM, Isniinta ilaa Jamcada iyo khadka imeelka: help@nspcc.org.uk.¹⁴

¹⁴ Taas badalkeeda, shaqaluhu waxay qoraal udiri karaan: National Society for the Prevention of Cruelty to Children (NSPCC, Ururka Qaran ee Kahortaga Dhibaataada loogaysto Caruurta), Weston House, 42 Curtain, Road, London EC2A 3NH.

Talaabooyin ku aadan meelaha ay kajiraan walaacyada laxariira ilmo yar

¹ Marka ay sidoo kale laxariirto walaac ama eedayn xad gudub ama dayacaad uu gaystay xubin shaqalaha kamid ah, kafiiri Qaybta Afraad ee tusmadaan.

² Caawimaad hore waxaa looga jeedaa in taageero lasiiyo ilmaha isla marka dhibaataadu timaado xili kasta oo kamid ah noloshu ilmaha. In ilmuhu ka faa'iidayanaayo caawimaad hore oo la iska kaashaday, qiimaynta caawimaada hore ee wakaaladuhu iska kaashadaan waa in la sameeyaa. Cutubka kobaad ee [Working Together to Safeguard Children \(Kawada shaqaynta ilaalinta caruurta\)](#), ayaa tusmo faahfaahsan kabixinaaya hanaanka caawimaada hore.

³ Wargalinadu waa inay raacaan hanaanka udagsan ee kuqoran dukumiintiga tixraaca maxaliga ah iyo hab maamuuska qiimaynta ee maxaliga ah. Chapter one of [Working Together to Safeguard Children \(Kawada shaqaynta ilaalinta caruurta\)](#).

⁴ kucad Sharciga Caruurta ee 1989, maamulka deegaanka waxaa laga doonayaa inay siiyaan adeegyada caruurta baahida qaba sababo laxariira ilaalinta badqabkooda iyo hormarinta faya dhawrkooda. Caruurta baahida qabta waxaa lagu qiimayn karaa si waafaqsan farqada 17 ee Sharciga Caruurta 1989. Sida kucad farqada 47 ee Sharciga Caruurta 1989, marka maamulka maxaliga ah uu hayo sabab macquul ah oo ay uga shakin karaan in ilmo la dhibtoonaayo ama laga yaabo inuu khatar ugu jiro dhibaato wayn, waxaa masuuliyad kasaaran tahay inay samayso baaritaano si loo go'aansho in aan qaadayno talaabo si loo ilaalsho amaanka ilmaha korna loogu qado faya dhawrka ilmaha. Faahfaahin buuxda waxaad kahelaysaa cutubka koobaad ee [Working Together to Safeguard Children \(Kawada shaqaynta ilaalinta amaanka caruurta\)](#).

⁵ Arintaan waxaa kujiri kara Dalbashada Amarka Difaaca Dedega (EPO).